

Türk Kültürüne Adanmış Hayat

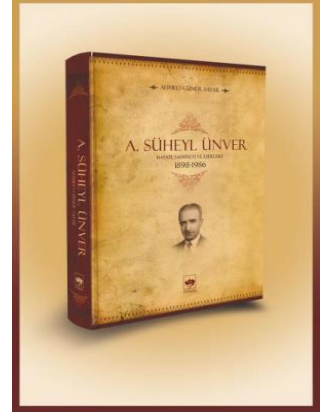
A. Süheyl Ünver Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986, Ahmed Güner Sayar, Ötügen Neşriyat,
662s. ISBN 9754374961

Hekim-i hazık Süheyl,

Ne hoş Lokman'ıdır asrı,

Hilal Özkaya¹

Hekimlerin pek çoğu gerek mesleklerinin ağırlığı nedeniyle rahatlama gerek hastayı bir bütün olarak, içinde yaşadığı toplumla değerlendirme gereksinimi nedeniyle tıp dışındaki sahalarda da yoğunlaşmaktadırlar. Bazı hekimlerin meslekleri dışındaki bu alanlarda ihtisas kazandıkları da görülmektedir. Bu hekimler içinde en belirgin örneklerden biri Süheyl Ünver olmakla beraber, Ünver'in pek çok alanda eşit ihtisası nedeniyle hangisinin asıl mesleği olduğu konusu ayrıca tartışılabilir.

Hem hekim hem Türk tıp ve bilim tarihçisi olan Ünver, aynı zamanda resim ve güzel sanatlar alanında da kendini göstermiş bir şahsiyet olarak tanınmaktadır. Bu yüzden birazdan inceleyeceğimiz geniş kapsamlı, kitaba zor sığdırılmış hayatı pek çok insanın ilgisini çekmektedir.

Kitabın yazarı Ahmed Güner Sayar, iktisat ve tarih alanlarında eserler vermiş bir akademisyen olup sohbetlerinde bulunup örnek aldığı şahsiyetlerden biyografisini ilk

---

¹ Dr Öğr. Üyesi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi SHMYO Yaşlı Bakım Program Sorumlusu
SBÜ. Haydarpaşa Numune EAH. Palyatif Bakım Merkezi Hekimi
hilal.ozkaya@sbu.edu.tr

(Bu yazı Young Academia ve İdeal Bilge Gençlik Spor ve İzcilik Kulübü Derneği iş birliğinde Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer yönetiminde "Medeniyet Okumaları Yazarlık Atölyesi" kapsamında üretilmiştir.)

yazdığı kişi Süheyl Ünver olmuştur. Ötüken yayınları tarafından İstanbul'da basılan kitabın en son 4. baskısını yaptığı görülmektedir.

Yazar, kitabında Ünver'in basılmış eserlerinden, ailesinin, öğrenci ve dostlarının hakkında yazdıkları ve anlattıklarından yola çıktığı kadar, müzelerde ve ailede mevcut binlerce yazılı not ve defterden de faydalandığını ifade etmektedir. Ki bu notlar ve defterler belki de Süheyl Ünver'in kültür, sanat ve tıpla dolu hayatının bel kemiğini oluşturmaktadır.

Aziz-i Vakt idik

Kitapta, Ünver'in hayatına girişte, ailesine ve soy ağacına genişçe yer ayrıldığını görmekteyiz. Bunun sebebi Ünver'in hayatında bu köklerin tesirini görerek açıklanabilir. Ünver'in babası Mustafa Enver Bey, şimdiki Bulgaristan Tırnova'da dünyaya gelmiş bir Rumelili olup 93 Harbi sonrasında ailecek İstanbul'a göç etmişlerdir. Bu aile, o zamanlar Osmanlı hâkimiyetindeki Rumeli'de, tüm Rumeli kültürünün edep ve erkânıyla var olmuş, tasavvuf potasında yoğrulmuş, sanat ve ilimle iç içe yaşamışlardır. Annesinin soyu ise Türk mutasavvıflardan Şemseddin-i Sivasi'ye dayanmakta olup Ünver'in anne tarafından dedesi Şevki Efendi ve onun da dayısı Mehmet Hulusi Efendi'nin devrinin usta hattatlarından.

İşte anne ve baba tarafından böyle bir geçmişe sahip Ünver, Haseki'de sevgi, muhabbet, ney ve hat sanatıyla iç içe bir konakta, 18 Şubat 1898'in Kadir gecesinde, Kadir topları atılırken dünyaya gözlerini açmıştır. Doğumun oldukça kolay gerçekleşmesi nedeniyle kendisine kolaylık anlamında Sehil ismi verilmiştir. Göbek adı olarak Ahmed ismi verilen küçük Ünver, gideceği Rüştüye okulundaki Fransızca öğretmenin ismini sorması üzerine aldığı: "Ooo...Menseiur Facile!" cevabıyla isminin bu dildeki anlamının kendi üzerinde kalmasından endişelenerek, Sehil ismini Süheyl olarak değiştirmeye karar vermiştir.

Küçük Süheyl'in etrafını tanımaya başladığı andan itibaren kendini ilim ve irfan boyası içinde bulduğunu, önce babasından din, hesap, hat ve belagat dersleri aldığını, daha sonra biraz geç vakitte, 10 yaşında Menbaü'l İrfan adlı özel bir okula başladığını görmekteyiz. Okula başlayana dek küçük Süheyl'in en mutlu olduğu anlar, babasıyla yürüyerek İstanbul içinde yaptığı geziler, evde makasla kâğıttan yaptığı şekiller ve çizdiği resimlerdi.

Henüz 11 yaşındayken babasını kollarında kaybetmiş olması belki de küçük Süheyl'in hayatındaki en büyük dönemeçlerden biri olmuştur. Süheyl Ünver bu konu açıldığında, babasının erken yaşta vefatının kendisini erken olgunlaştırdığından, bu elem dolu hadise

sonrası tamamen hüznün içinde kalmaktansa, bu konunun olumsuz etkisinden korunmak için devamlı beynini meşgul ettiğinden, böylece olumsuzlukların beyninde ve kalbinde yer etmesine fırsat tanımadığından bahseder.

Babasının vefatı sonrası Süheyl'in üzerinde, otoriteyle karışık anne ihtimamı artmış olup Süheyl'in tüm günü ve hayatı anne gözetiminde geçecektir. Okuldan çıkınca eve gelirken geçeceği yollar dahi belirlenmiştir. Bitmek tükenmek bilmeyen merak duygusu içindeki Süheyl, annesinin sınırladığı daire içinde, babasının yokluğunun elemine kaybolmamak içinde onlarca meşgale edinmiştir. Bunların içinde resim, hat, tezhip, mahyacılık, müezzinlik, şiir yazma, Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenme, başta gelen merakları olmuştur. Ayrıca annesinin tekke ve kahvehanelere girme, Beyoğlu'na gitmeme yasağına rağmen, ne yapıp edip tulumbacı ve kabadayıların hayatlarını dahi merak ederek yazmış, tekkelerdeki eşyalara merak salarak Karacaahmet Mezarlığı'ndaki yazı ve süsleri toplamıştır.

Ruhunun Mürebbsi Ali Rıza Bey

Çocukluktan gençliğe geçerken, hayatını şekillendiren ilk önemli kişilerden biri Arapça öğrendiği Nazmi (Töre) Efendi, gördüğü ve işittiği her şeyi kayda alma özelliğini kazandırmıştır. Diğeri ise resim sevdasının başlamasına neden olan, ileriki yıllarda "Ruhunun mürebbsi" diye adlandırdığı Üsküdarlı Hoca Ali Rıza Bey'dir. Hoca Ali Rıza Bey Süheyl'in sadece resim sevdasını şekillendiren bir hoca değil bir nevi baba olarak sonuna kadar hayatında yer almıştır.

Burada sayamayacağımız kadar çok sayıda değerli şahsiyetten yararlanmaya çalışan Süheyl'in hayatı, faydalı bulduğu tüm özütü çiçeklerden toplayan ama fayda etmeyecek hiçbir çiçekle vakit kaybetmemeye azmetmiş bir arı çalışkanlığı ve disiplin karakteri çiziyor bizlere... Kendisi ile ilgili daha sonraki yıllarda yapılacak olan, çok fazla alanda çalışmış olması eleştirisine cevabı (özet haliyle) şöyle olmuştur: "...Ben tahsilim dolayısıyla hekimim. 58 senedir bu meslek içindeyim. Buna bir 17 sene daha katarsanız yaşım meydana çıkar. Ancak hayatta hekimliği kâfi görmeyerek onu ilerletme yolunda her şeye merak ettim. İşte sizlere hayatta en büyük temennim bu olacaktır... Ama denecek ki: 'Efendim, bu kadar açılıp saçılmamalı'. Bu tembellerin ve ilerlemek istemeyenlerin uydurmaları. Bunlar ihmal olunursa kemale varmak mümkün değildir. Bu birbirine denk gibi görünmeyen bilgiler hakikatte birdir... Hayatınızı boyunca her halükârda daima öğrenci kalın..."

1914 yılında, İdadî mezunu Süheyl'in arkadaşlarından aldığı "Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye talebe alıyormuş" haberiyle önce askeri tıbbı, daha sonra sivil tıp fakültesine yatılı olarak kaydını yaptırmıştır. Çocukluğunda dilinde kekemelik olan, zayıf bünyesi nedeniyle sık sık hastalanan Süheyl, her zaman doktorlara yakınlık duymuş ve tıbbı kaydolmasını çocukluğunda çekilen kahırların sonucu bir lütuf olarak görmüştü. Fakülte yıllarında İstanbul beyefendiliği ve naif kişiliği göze çarpan Süheyl, bu esnada başlayan harpten dolayı hem yaralı askerlerin tedavisine yardımlarına koşmuş, hatta 1918'de ihtiyat zabiti olarak askere alınmış hem de başlayan milliyetçilik akımlarının etkisiyle tanıştıkları Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ve Ziya Gökalp'in de teşvikiyle Türk Ocağı'na kaydolmuştur. Kitaptan anlaşıldığı kadarıyla bu akım her zaman Süheyl Ünver'in meslek ve akademik hayatında etkin olarak yer etmiş ve Süheyl Ünver için "Türk Milliyetçisi" sıfatını kazandırmıştır.

Ünver'in tıp fakültesi öğrenciliği diğer uğraşlarını kesintiye uğratmamış, akranlarından farklı olarak tüm boş zamanını özellikle mezarlıkları ziyaret, resim hocası Ali Rıza Bey'le beraber gezdikleri İstanbul sokakları, çeşmeleri, camileri, yalıları ve bunun gibi eski İstanbul'dan günümüze vesika özelliği taşıyacak pek çok yapının resmedilmesi uğraşısıyla doldurmuştu. Bir tevafuk sonucu mülaki olduğu Medresetü'l Hattatin'e kaydolan Süheyl, hat, tezhip, ebru, minyatür ve kat'ı sanatıyla ilgilenerek, mezuniyetinden sonraki yıllarda tezhip, ebru ve karakalem resim sanatlarında icazet almıştır. 1920 yılında mezun olan genç Süheyl, aynı yıl Yeşilay Cemiyeti'nin kurucu üyelerinden olma şerefine de kavuşmuştur.

Fakülteyi bitiren Süheyl, bu tamamlığa rağmen kendinde büyük bir noksanlık hissetmektedir. Annesinin kısıtlamalarına rağmen Eyüp Sultan Türbesi'ni ve Galata Mevlevihanesi'ni sık sık ziyaret eden Süheyl, Mevlevihane'de Mevlevi Şeyhi Ahmed Celaleddin Dede ile tanışmıştır. Mevleviliğe gençliğinin başından beri ilgi duyan Süheyl için hayatının ikinci dönüm noktası, henüz iki yaşında iken kendisi hakkında "Bu çocuk büyür gider, beni unutmaz" sözüyle kerametini gösteren, aile dostları Fatih Türbedarı Ahmed Amiş Efendi'nin 120 yaşında vefatını takiben cenaze namazını kırdıran Abdülaziz Mecdi (Tolun) Efendi ile tanışıklığıdır. Abdülaziz Mecdi Efendi ile birbirlerine rastladıkları andan itibaren karşılıklı bir muhabbet var olmuştur. Süheyl Ünver, "İçimden tam Müslüman olma yoluna girdim" sözüyle ifade ettiği, kendini tasavvuf sohbetleri içinde bulduğu ve bu sohbetlerle yoğrulduğu hal ile hissettiği noksanlık duygusundan ilk kez kurtulmuştur. Aynı zamanda Meclis-i Mebusan reislerinden olan Abdülaziz Mecdi Efendi, yazdığı şiirlerinde sık

sık Süheyl'e yer vermiş, Süheyl'in de cevaben yazdığı şiirler onun şiir yazma kabiliyetini de geliştirmiştir.

Aslına bakacak olursak, ailesinin köklerinden gelen çeşitlilik, beyefendilik, güzel sanatlara ve tasavvufa yatkınlık hasletleri Abdülaziz Mecdi Efendi'nin güzel ruhundan çıkan muhabbet ile yoğrularak, aynı zamanda hekimlik nedeniyle pozitivist bir bakış açısına da sahip Süheyl'in her iki düşünce metodunu mezcerek şekillenmesine vesile olmuştur. 23 yıl süren sohbetleri, Süheyl Ünver'in yazılı vesikalarındaki tasavvufi malumatın ana kaynaklarından birini oluşturmuştur. 1924 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılması sohbetlerinde farklı bir şekil kazandırmıştır.

Hekim ve Hoca Süheyl Ünver

Hekimlik diplomasını alıp önce annesinin elini öpmeye giden Süheyl, uzmanlık alanı olarak dermatoloji ve zührevi hastalıklarda karar kıldı. Uzmanlık sınavını başarıyla vererek Gureba-i Müslimîn (günümüzde Vakıf Gureba adıyla bilinir) Hastanesi'nde göreve başlayan Tabip Süheyl, tababet mesleği esnasında da ruhunun inceliğine herkesi şahit kılmıştır. Hastalarından aldığı samimi dualar meslektaşlarının ve hocalarının gözünden kaçmamıştır. Dermatoloji ihtisasını bitirince Haseki Nisa Hastanesi'nde dâhiliye ve intaniye ihtisaslarına başlamıştır. Yurt içindeki tababeti icra ettiği bu dönemde, Batı tıbbını yerinde görme arzusu duymuştur. Hekimlik hayatındaki yolunu çizen Akil Muhtar Bey'in masraflarını bizzat karşılaması, Marcel Labbe'ye yazdığı tavsiye mektubu ve manevi hocası Abdülaziz Mecdi Efendi'nin duası ve tembihleriyle, nütrisyon ve dâhiliye dallarında eğitim amaçlı Paris seyahatine çıkmıştır. Paris Pitié Hastanesi'nde bir Türk hekim olarak önceleri dışlanan ve sıkıntılarla karşılaşan Dr. Süheyl, daha sonraları hem Paris'teki hocası Marcel Labbe'nin yakın ilgisiyle hem de çalışkanlığı ile bu zorlu dönemi atlattığı, hocasının takdirini kazanmış ve laboratuvarında klinik araştırmalarını başarıyla gerçekleştirerek, geliştirdiği Fransızcasıyla makale haline dahi getirmiştir. Yine Paris'teki günlerinde sık sık kütüphaneleri gezip Türk eserlerini yakalamaya çalışan Dr. Süheyl, müzelerde gördüğü Türk eserleriyle adeta Selçukluyu Paris'te tanımış, ayrıca ilk kez tıp ve sanat tarihine ilgi kesbetmiştir.

1929'da yurda dönen Süheyl, gönlünde hocalarının muhabbeti, ardında duaları ve zihninde yer eden üniversite hocalığı arzusu ile üç aylığına Viyana'ya yolculuk gerçekleştirmiştir. Bu esnada hekimlikle beraber artık aşına olmaya başladığı Türk tıp ve sanat tarihinin etkisi

altında hem Viyana müzeleri ve kütüphanelerini gezmiş, hem de bu esnada Türklerle ilgili yanlış bilgi içeren eserlerin tashihine katkıda bulunmuştur.

Süheyl Ünver'in tabiriyle anne baba çocuğunu gökten yere indirir, hocaları ise onu yerden göğe yükseltir. Tababetteki en önemli hocası Akil Muhtar Bey'in teşvikiyle müderris muavinliği sınavını kazanan Dr. Süheyl, 1930 yılında İstanbul Darü'l-fünûn'u Tıp Fakültesi Tedavi Kliniği Farmakodinami müderris muavinliğine getirildi. Bir yandan hocalık görevini sürdüren Dr. Süheyl'in tıp dergisi editörlüğü, tıp ve bilim tarihi çalışmaları yanında sevdası tezhiple de yakın ilgilendiğini görmekteyiz. Çalışmalarının kapsamına örnek olması açısından, 1920-1933 yılları arasında 28 farklı alanda 57 tanesi tıp alanında olmak üzere toplam 113 makale ve risale yazdığını söylemek gerekmektedir. Tarih çalışmalarında ilerleyen Dr. Süheyl'in Türk tıp tarihinde Avrupa'da söz sahibi olduğunu, uluslararası tıp tarihi konferanslarında Türkler ve Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili yapılan maksatlı hatalara da itiraz ettiğini, büyük tarihi yanlışların ilerlemeden düzeltilmesini sağladığını görmekteyiz.

1933'teki üniversite reformu sonrası İstanbul Üniversitesi'ne dönüşümde, eski görevini muhafaza etmekle beraber ayrıca tıp tarihi ve deontoloji derslerini vermeye vekil tayin edilen Dr. Süheyl, bir yıl sonra ise bu kürsünün başına geçirilmiştir. Dr. Süheyl'in bu dönemden sonra tüm varlığıyla kendini tıp tarihine adadığını söyleyebiliriz. Nitekim aynı yıl Tıp Fakültesi'nde Tıp Tarihi Enstitüsü (TTE) kurulması teklifini yapmış, bu emelinin gerçekleştiğini hızla görmüştür. Birçok ulusal tıp tarihi çalışmasına ön ayak olan kongreler düzenleyen, deyim yerindeyse yerinde duramayan Dr. Süheyl, dostu Muallim Cevdet tarafından "Devrin Evliya Çelebisi" adlandırmasını çoktan hak etmiştir.

Tıp tarihiyle ilgili eserler neşreden Dr. Süheyl'in 1939'da hem profesörlüğe yükseltildiğini hem de Türk Tıp Tarih Kurumu'nun kurulma girişimlerine ön ayak olduğunu görmekteyiz. Kurumun genel sekreterliğini üstlenen Süheyl Ünver bu görevde 33 yıl kalmıştır.

Ali Kuşçu'nun Hayatı ve Türkiye'de Çiçek Aşısı Tarihi kitapları 1948'de neşrettiği iki önemli eseridir. Bunlara rağmen, yaptığı çalışmalar içinde belki de en iz bırakanı, çok ehemmiyet göstererek İstanbul'un Fethi'nin 500. Yıl kutlamalarına yetiştirdiği; *Fatih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı* eserinde açıklığa kavuşturduğu İstanbul Üniversitesi'nin 19. Yüzyılda değil, İstanbul'un fethinden sonraki yıllarda inşa edilen Fatih Külliyesi ile başlatmasıdır.

Eş Süheyl Ünver

Yoğun, fasilasız ve bıkmadan çalışan Dr. Süheyl için evlilik, çalışmalarına sekte vuracak bir eylemdi. Çok kıymet verdiği manevi hocası Abdülaziz Mecdi Efendi araya girmiş olmasa belki evlenmeden hayatını sonlandıracağı da düşünülebilir. Hocasının büyük oğlu Mehmed Muzaffer Bey'in yanında çalıştığı müteahhit Emin Bey'in küçük kızı Müzehher'i Dr. Süheyl'e uygun gören Hocası, aileler arası görüşmeleri ayarlayıp bu hayırlı işe ön ayak oluvermiştir. Şimdiye dek hep ötelediği evlilik fikri Müzehher'i görmesiyle tersine çevrilmiş, onu düşünmeden bir anı geçmez olmuştur. Önce nişan daha sonra düğün derken, Süheyl 34 yaşında, sadece kendisine bir lütuf olan Müzehher'ine kavuşmamış, yine baba gibi bellediği bir şahsiyet; kayınpederinin ve bu geniş ailenin sıcak ilgi ve sevgisine mazhar olmuştur.

Evliliğinin önceki kaygılarının aksine çalışmalarına sekte vurmak yerine bilakis verim getirdiği söylenebilir. Dört yıl sonra oğulları Ahmet Aydın'ı, yine dört yıl sonra kızları Gülbün'ü kucaklarına alan ailenin saadeti perçinlenmiş olup bir yıl sonra aileye kan bağı ile değil bir gönül bağıyla katılan bir şahsiyeti de tanımamız gerekir. Ülke içindeki verdiği konferanslardan biri için gittiği Kütahya'da kütüphanede resim istidadını fark ettiği, saygısı ve efendi duruşundan etkilendiği Ahmed Yakupoğlu, resim ve minyatür sanatında ilerlemesi için İstanbul'a getirilmiş, çeşitli eğitimler verdirilmişti. Dr. Süheyl'in "Ahmed! Sen bizden mezun oldun, hayatta canın ne isterse onu yapmağa izinlisin, tek bir şey sana yasak: Siyasete girmeyeceksin!" tenbihiyle yola çıkan Ahmed, Hocasının da arzusuna mukabil olarak ney sanatında ilerlemiş, Kütahya'ya dönerek ilerleyen yıllarda bu şehirde onlarca neyzenin yetişmesine ön ayak olmuştur.

Müzehher Hanım'la beraber gerçekleştirdiği Türk Tıp Tarihi gezileri, bazı zamanlar evlatların da iştirakiyle gerçekleşmiş olup, hayatının son evresine kadar tüm Anadolu ve Trakya'yı karış karış gezdiğini, verdiği konferanslar ve yaptığı çalışmalarla ülkeyi dantel gibi tezyin ettiğini söyleyebiliriz. Kitapta yer alan bir hatıra, tüm bunlara rağmen ülkemizde ilme ve âlime verilen öneme bir atıf yapmaktadır: "Toros Ekspresi ile Akçakale'ye ulaşan Süheyl Ünver, Akçakale istasyonunda müthiş bir kalabalık ve ilgi selinin içinde kalır. Hem kendisi hem yanındakilerin şaşkınlığı içinde kalabalıkları yarararak kendisini tezahürat ve alkışlarla karşılayanlar arasında yer alan Vali'nin yanına mahcubiyetle gidip tokalaşma mecburiyetinde hissetti. Daha sonra alkış tufanı ve ısıklarla tezahürat yapan kalabalığın

başka tarafa yöneldiği görülmüş ve meğer bu kalabalığın diğer vagonda uyuyakalan mebus adayı için toplandığı anlaşılmıştı.”

Hasta Eden Amerika

1954'te Ordinaryüs Profesörlüğe yükseltilen Dr. Süheyl'in batı tıbbını ve tıp tarihini yerinde görmek arzusunun Amerika'yı da görme şeklinde genişlediğini görmekteyiz. Dostlarının Süheyl Ünver'in ülkenin gizli ve manevi koruyucularından olması itirazlarıyla karşılaşsa da, Ünver ailesi 1958'de gittikleri Amerika'da 380 gün kaldılar. New York başta olmak üzere vakit geçirdikleri şehirlerde, sık sık Türk izleriyle ve bazen kendi resimleriyle karşılaşan Ünver, çok değer verdiği hocalarından Kuşadalı İbrahim Efendi'ye ait üç mektup bulur. Bu kıymetli vesikaların Tefik Fikret'in eşi tarafından satılmak üzere Amerika'ya getirildiğini öğrenen Ünver, bu olaydan etkilenerek “meğer bunun için Amerika'ya gitmişim...” ifadesini kullanmıştır.

Gezdiği gördüğü onca ilaç fabrikası, kütüphane, müze ve esere, tuttuğu yüzlerce nota rağmen bu zaman içinde ruhu bir cendere ile sıkışmış, canlı cenaze misali vatan hasretiyle dönmüştü. Geriye dönüp bakılacak olursa, hayatındaki ilk büyük manevi sıkıntının bu seyahat olduğunu söyleyebiliriz. Amerika dönüşü TTE'de gördüğü kişisel çekişme ve huzursuzluklar da belki ikinci kez bu naif ve beyefendi ruhu incitmiş, hayattan küstürmüştü.

1967 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Çapa ve Cerrahpaşa olarak ikiye bölünmesi kararı sonrası, kendisinin gönlü Çapa'da iken Cerrahpaşa'ya doğru yöneltilmesi, tamamen sıfırdan yeni bir kürsü kurmaya çalışması, önemli üçüncü darbe olarak hayatında yer etmiş iken, Ünver'in bu konuya “Tanrı benim elimi bir diken ile kanattı. Acaba hangi gülü koklatacak?” latif yorumunu getirmiş olduğunu da görmekteyiz.

Yaşadığı zorluk ve engellere rağmen çalışma azminden bir şey kaybetmeyen Ünver'in 70 yaşındayken; 1968 Hollanda gezisindeki programına göz atalım: “Her sabah 4-5 kalkar, 5-7 yatakta defterle meşgul, 7-8 yarım saat uyku, 8-9 hazırlanma ve kahvaltı, 9 kütüphaneye hareket, 9-20-9.30 çalışmaya başlama, 12.30'a kadar çalışma, 13-13.30 öğle yemeği üniversite lokalinde, 13.30-15 yarım saat uyku, 15-17 müzeler, 17-19 hava müsaitse sahilde gezinti, 19-22 defter, notlar, mektuplar, 22.30-23 uyuma.”

İlerleyen yaşıyla beraber çektiği zahmetler onu manen yormuş, 44 yıl 6 ay süren resmi görevini 1973'te, 75 yaşında bitirerek -sadece bu görevden- emekli olmuş, ancak aynı hızla yurt içi ve yurt dışı Türk tıp ve bilim tarihi gezilerini, konferanslarını sürdürmüştür.

Hayat Yolculuğunun Son Durağı

Takvimler 1980'leri gösterdiğinde yaşlandığını fark eden Ünver, notlarının yer aldığı binlerce defterin 1050'sini Süleymaniye Kütüphanesi'ne, 350'den fazla dosya ve pek çok resmi Türk Tarih Kurumu'na bağışlamayı vazife bildi. Kızı Gülbün'ün ailesiyle beraber gittiği Amerika'dan dönmesiyle şahsi arşivi kızının evine 'Gülbün Mesara Arşivi' adıyla etiketlenerek gönderildi. Devam ettiği dost ziyaretleri, tıp tarihi toplantıları esnasında bir gün Süleymaniye Kütüphanesi müdürü Muammer Ülker'e şunları söylemiştir:

“-Gelirken yolda kime rastladım biliyor musunuz?

-Kime Hocam?

-Azrail'e rastladım. Beni ne zaman alacaksınız? diye sordum. 'Seni ne zaman boş bulursam o zaman alırım' dedi. İşte bu yüzden kütüphaneleri geziyor, boş zamanımın olmamasına dikkat ediyorum.”

1980 yılında, 82 yaşındaki Ünver'in sık sık rahatsızlanmaya başladığı görülmektedir. Aynı yıl Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü kendisine verilen Ünver'in geçirdiği inme nedeniyle evinde gözetim altında olduğu için ödülü almaya kızını göndermiştir. Artık tekrar ayağa kalkamayan bu muhterem zat, 14 Şubat 1986 günü hayata gözlerini yummuş olup ölümü tüm yurttaki büyük üzüntüye neden olmuştur.

“Bu çocuk hayatta bir gün bile pişman olmaz” Ahmed Amiş Efendi

Hayatını okumakla gıpta ve hayret duyguları içinde kalınacak Süheyl Ünver, inancın, kültürün, efendiliğin, nezaketin, çalışma ve azmin, şifahilik yerine her şeyi yazarak kayda almanın, vatanına ve değerlerine sahip çıkmanın canlanmış bir abidesi olarak tanımlanabilir.

Etrafına manen örnek olması ve bu anlamdaki manevi izleri, eserleri ve talebeleri yanında, görünür eserleri şöyle gruplandırılabilir:

1. Tıbbi yayınlar
2. Tıp tarihi yayınları
3. Bilim tarihi yayınları

4. Kültür tarihi yayınları

5. Sanat tarihi yayınları

6. Gezdiği gördüğü çizdiği her Şey için tuttuğu notlardan oluŐan toplam 1116 defter

7. Hat, tezhip vb sanatlar, müze ve kütüphaneler gibi geniş kapsamlı konularda oluŐturulmuŐ toplam 453 dosya

8. Sayısı tam bilinmeyen resim, tezhip, minyatür vb sanatlardaki yüzlerce eser

9. Pul, etiket, rozet, diploma gibi tarafınca düzenlenmiŐ yine sayısı meçhul eserler

Ahmed Güner Sayar tarafından kaleme alınan, pek çok resim ve dipnotla bezeli 651 sayfalı *Süheyl nver* kitabı, görüldüğü kadarıyla hem bir biyografi hem de bu saygıdeğer hayatın özetini sunan bir belgesel niteliği taŐımaktadır. Kitabı okuduğunuzda bu hayata uzaktan da olsa Şahit olmanın i huzurunu yaŐayacađınız söylenebilir. Umalım ki ardında bıraktıkları eserler, yine böyle değerli Őahsiyetlerin yetişmesine rehberlik etsin.